

Moja dežela je naša država – Slovenija

*Delovni zvezek za obravnavo **plebiscita za samostojno in neodvisno Slovenijo**
v gimnazijah in drugih srednjih šolah*

Avtorica: dr. Vilma Brodnik

Jezikovni pregled: Tine Logar, prof.

© Objavljeno na portalu www.zbralismopogum.si

© Arhiv Republike Slovenije, Park vojaške zgodovine Pivka in Zavod RS za šolstvo, december 2020

Moja dežela je naša država – Slovenija

Dne 23. decembra 1990 je potekal plebiscit za samostojno Slovenijo, na katerem so se prebivalci in prebivalke Slovenije z veliko večino glasov izrekli za samostojno Slovenijo. S plebiscitom je bila uresničena ena temeljnih človekovih pravic – pravica do samoodločbe slovenskega naroda. Izid plebiscita je naložil Skupščini Republike Slovenije, da je v šestih mesecih po razglasitvi rezultatov, sprejela ustavne in druge zakonske podlage ter ukrepe za izvršitev državne samostojnosti in neodvisnosti, ki je bila uresničena 25. junija 1991.

K odločitvi za samostojno Slovenijo so prispevali na eni strani huda gospodarska kriza ter nacionalna nasprotja, ki so se v Jugoslaviji zaostrovala v osemdesetih letih 20. stoletja, na drugi strani pa proces demokratizacije, ki je dosegel vrh s prvimi povojnimi večstrankarskimi volitvami aprila 1990, na katerih je zmagala koalicija Demos. Ta je izvedla odločilne korake, ki so vodili v vzpostavitev samostojne in neodvisne Slovenije. Slovenke in Slovenci so skupaj s preostalimi prebivalci in prebivalkami Slovenije pokazali dovolj enotnosti, odločnosti in poguma ter ustanovili samostojno in neodvisno državo, ki se je uspela vključiti v evropske in mednarodne integracije razvitih držav sveta.

Delovni zvezek se omejuje na obdobje od novembra 1990 do januarja 1991, ko so potekale intenzivne priprave na izvedbo plebiscita, sam plebiscit ter razglasitev rezultatov plebiscita. Obsega tri sklope: čas pred plebiscitom, dan plebiscita in obdobje po plebiscitu.

(Avtor: Jure Apih & Futura, Zbirka plakatov, letakov in transparentov Muzeja novejše zgodovine Slovenije in gradivo iz zbirk Slovenskega etnografskega muzeja.)

Ime in priimek dijakinja/dijaka:

Šola:

Datum:

Prva faza: Pred plebiscitom

Zakonodajne podlage za izvedbo plebiscita

1. Sprejemanje zakonskih podlag je pomenilo še zadnjo fazo za izvedbo plebiscita o samostojni in neodvisni Sloveniji. Odločilnega pomena je bilo sprejetje *Zakona o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije* 6. decembra 1990 v Skupščini Republike Slovenije. Pomembnejši členi zakona o plebiscitu so:

Prvi člen: Na temelju trajne in neodtujljive pravice slovenskega naroda do samoodločbe se v Republiki Sloveniji izvede splošni ljudski referendum (v nadaljevanju plebiscit) za odločitev, ali naj Slovenija postane samostojna in neodvisna država.

Drugi člen: Na plebiscitu glasovalni upravičenci z »da« ali »ne« odgovorijo na vprašanje: »Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?« Vsebinski del glasovnice se glasi:

Vprašanje: ALI NAJ REPUBLIKA SLOVENIJA POSTANE SAMOSTOJNA IN NEODVISNA DRŽAVA?

Odgovor: DA NE

(Obkrožite odgovor, ki ustreza vaši volji).

Tretji člen: Odločitev, da Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država, je sprejeta, če se je zanjo izrekla večina vseh glasovalnih upravičencev.

Četrti člen: Na plebiscitu sprejeta odločitev, da Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država, zavezuje Skupščino Republike Slovenije, da sprejme v šestih mesecih od dneva razglasitve odločitve ustavne in druge akte ter ukrepe, ki so potrebni, da Republika Slovenija prevzame izvrševanje suverenih pravic, ki jih je prenesla na organe SFRJ, ter začne pogajanja z drugimi republikami v SFRJ o pravnem nasledstvu SFRJ in o bodoči ureditvi medosebnih odnosov po načelih mednarodnega prava, vključno s ponudbo konfederalne pogodbe.

Peti člen: Plebiscit se izvede na nedeljo, dne 23. decembra 1990.

Šesti člen: Pravico glasovanja na plebiscitu imajo osebe, ki imajo v Republiki Sloveniji splošno volilno pravico po zakonu o volitvah v skupščine. /.../

Enajsti člen: Plebiscitarno opredeljevanje in odločanje na podlagi tega zakona v ničemer ne izčrpa trajne in neodtujljive pravice slovenskega naroda do samoodločbe in še posebej ne pravice do državne samostojnosti in neodvisnosti. /.../

(Zakon o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije z dne 6. decembra 1990. Hrani: Arhiv Državnega zbora RS, Serija originalno podpisanih zakonov s strani predsednikov Skupščine Slovenije in Državnega zbora.)

- a. Kakšna je vsebina pravice slovenskega naroda do samoodločbe, kot jo je opredelil Zakon o plebiscitu?

b. Kdo je lahko volil?

c. Zapiši bistvo pojmov plebiscit in referendum.

Plebiscit pomeni:

Referendum pomeni:

(Pravilnost zapisov vsebine obeh pojmov lahko preveriš s pomočjo spletnega Slovarja slovenskega knjižnega jezika.)

d. Kakšne naloge je *Zakon o plebiscitu* naložil Skupščini v primeru, da bi ljudje glasovali za samostojno in neodvisno državo?

e. Zakaj je bilo pomembno zapisati tudi enajsti člen?

2. a. Na temelju *Zakona o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije* je Skupščina Republike Slovenije 6. decembra 1990 sprejela *Razglas državljanom Republike Slovenije in vsem volivcem v Republiki Sloveniji*.

Na spletu poišči ta *Razglas* in na delovni list izpiši glavno zahtevo (namig: glej portal www.zbralismopogum.si – Plebiscit.)

Kakšen pomen je razglas pripisal plebiscitu?

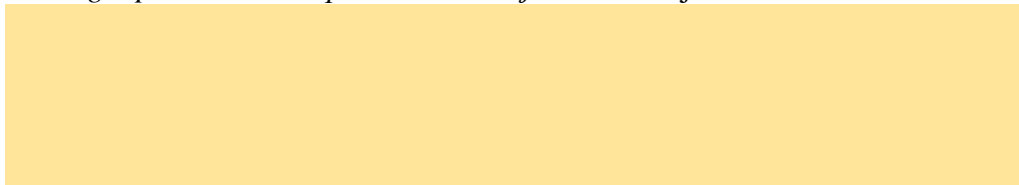
b. Kako se imenuje slovenska skupščina danes in kateri organ je prevzel vlogo predsedstva republike?

Današnja slovenska skupščina se imenuje:

Funkcijo predsedstva republike je prevzel:

3. Pomemben dokument na poti k izvedbi plebiscita je *Izjava o dobrih namenih*, ki se sklicuje na razpis o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije in na določbe mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah.

- a. Kaj pomeni v *Izjavi* sklicevanje na »najboljša izročila humanizma in civilizacije, slovenske in evropske zgodovine ter prijazno prihodnost Slovencev in drugih prebivalcev Republike Slovenije«? Utemelji.

- b. V *Izjavi o dobrih namenih* zasledimo tudi sklicevanje na *Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah*, ki ga je leta 1966 sprejela Generalna skupščina OZN. Pomemben je del prvega člena *Pakta*, ki je napisan na temelju *Ustanovne listine OZN* in *Splošne deklaracije človekovih pravic*. Glasi se:

Vsi narodi imajo pravico do samoodločbe. S to pravico si svobodno določajo svoj politični status in svobodno zagotavljajo svoj ekonomski, socialni in kulturni razvoj.

Da bi dosegli svoje cilje, vsi narodi svobodno razpolagajo s svojimi narodnimi bogastvi in viri, kar pa ne sme biti v škodo obveznostim, ki izvirajo iz mednarodnega ekonomskega sodelovanja, ki temelji na načelu vzajemne koristi in na mednarodnem pravu. Noben narod ne sme biti v nobenem primeru prikrajšan za svoja lastna sredstva za obstoj. /.../

(Vir: Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, ki ga je leta 1966 sprejela Generalna skupščina OZN.)

V čem je pomen odlomka iz *Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah* za slovenski plebiscit? Utemelji.

Ocene varnosti

4. Veliko pozornosti so oblasti in državljanke ter državljani namenili tudi varnosti, zatiranju kriminala in možnosti izgrediv v času plebiscita. Tako je nastal dokument, ki je v času nastanka nosil oznako *uradna tajnost* in *strogo zaupno*, ocenjeval pa je stanje in prognozo na področju zatiranja kriminalitete in dela kriminalistične službe. Tako lahko beremo:

Prognoza kriminalitete v času plebiscita in po njem

V času pred, med in po plebiscitu se lahko pojavijo kazniva dejanja terorizma, sabotaže v namernih povzročitvah škode na delovnih mestih, nedovoljena trgovina z orožjem, kazniva dejanja vohunstva in izdaje tajnosti ter ugrabitve ali odvzem prostosti ter prisiljenja. Kot storilci deliktov se lahko pojavijo aktivne vojaške osebe iz JLA, pripadniki zveznih /.../ policijskih organov, njihovi sodelavci in somišljeniki /.../ nastanjeni v Sloveniji. Prognoza je seveda pogojna, ker ni znana stopnja poseganja JLA v razmere v Sloveniji.

Prognoza problemov, ki bodo nastali ali pa lahko nastanejo po plebiscitu

V kolikor pride do radikalnega posega JLA ali zveznih policijskih enot v Sloveniji, potem bo problem, v grobem vzeto, en sam:

- preprečevanje vzpostavljanja okupatorjeve oblasti oziroma
- zagotavljanje kontinuitete slovenske oblasti.

(Vir: Arhiv Ministrstva za notranje zadeve RS, Zbirka Policija med vojno, št. zadeve: 0022-4-Z-90.)

Kakšna kazniva dejanja so bila predvidena v času plebiscita v Sloveniji?

Podpora zamejcev, zdomcev in izseljencev

5. a. V tujini je živelo in še živi okrog pol milijona Slovencev, zamejcev, zdomcev in izseljencev. Nanje so prošnje za podporo plebiscitu naslavljali slovenski državniki in drugi ljudje. Na delovnem listu si lahko ogledaš in prebereš prošnjo predsednika Skupščine RS dr. Franceta Bučarja. Pojasni vsebino prošnje. Podpora zamejcev, zdomcev in izseljencev, ki so lahko glasovali že pred 23. decembrom 1990, je bila izjemna.

(Vir: Arhiv RS, AS 2057, Urad Vlade RS za informiranje, šk. 85.)

b) Številni zamejci, zdomci in izseljenci so pošiljali v domovino tudi pisma podpore. Na delovnem listu si oglej in preberi takšno pismo. Nato pa se vživi v zamejca/zamejke, zdomca/zdomke, izseljenca/izseljenke in napiši svoje pismo podpore plebiscitu za samostojno Slovenijo.

Originalno pismo podpore

(Vir: Arhiv RS, AS 2057, Urad Vlade RS za informiranje, šk. 84.)

Moje pismo podpore

Oglaševanje plebiscita

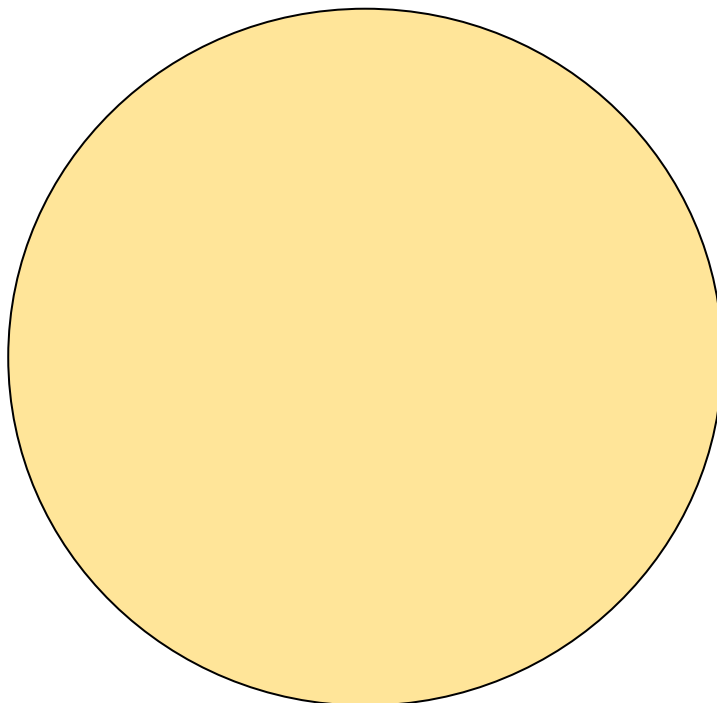
(Avtor: Jure Apih & Futura, Zbirka plakatov, letakov in transparentov Muzeja novejšje zgodovine Slovenije in gradivo iz zbirk Slovenskega etnografskega muzeja.)

6. a. Novembra in decembra 1990 je potekala intenzivna oglaševalska dejavnost s ciljem nagovoriti volivce za plebiscit in za samostojno Slovenijo. Oglej si plakate na delovnem listu, ki so volivce vabili na plebiscit za samostojno Slovenijo. Preberi in razčleni slogane in slikovno motiviko na plakatih. Zapiši svoje ugotovitve.

Razlaga sloganov na plakatih	Razlaga motivov na plakatih

b. V tem času je bilo izdelanih tudi veliko število priponk. Oglej si priponki na delovnem listu, nato pa na delovni list nariši načrt za priponko na temo Moja dežela je naša država – Slovenija že 30 let.

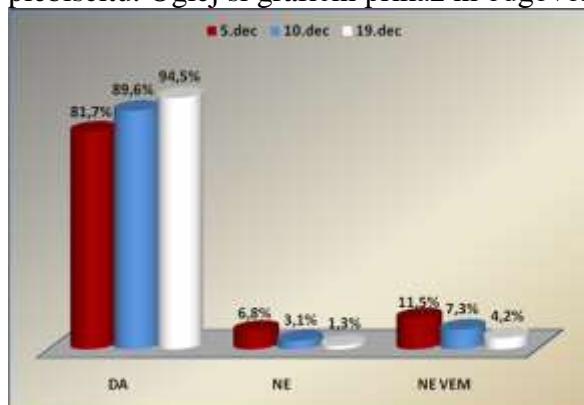

Priponki *Slovenija, moja dežela*. Znan slogan iz časov plebiscita.

(Vir: Muzej novejšje zgodovine Slovenije.)

7. Javnomnenjske raziskave so prikazovale vzdušje med volivkami in volivci ob plebiscitu. Oglej si grafični prikaz in odgovori na vprašanje.

(Vir: Delo STIK, Telefonska raziskava mnenja javnosti Slovenski plebiscit 1990, št. 1, 6, 12.)

Kaj vse je vplivalo na rast podpore plebiscitu o samostojni in neodvisni Sloveniji?
Odgovor podkrepi z dokazi.

Druga faza: Dan plebiscita

Vstop na volišče

(Vir: Jure Apih & Futura, Zbirka plakatov, letakov in transparentov Muzeja novejšje zgodovine Slovenije in gradivo iz zbirk Slovenskega etnografskega muzeja.)

8. a. Zakaj je pomembno, da so na zgornjem razglasu, ki poziva, k udeležbi na plebiscitu za samostojno in neodvisno Slovenijo, podpisani predsednik Predsedstva RS Milan Kučan, predsednik Skupščine RS dr. France Bučar in predsednik Izvršnega sveta RS (Demosove vlade) Lojze Peterle?

b. Podporo plebiscitu in samostojni in neodvisni Sloveniji so izrekli številna društva, organizacije, ustanove in posamezniki, del pa je bil tudi proti. Volivce so s plakati nagovarjale tudi tedanje politične stranke. Podporo so izražali tudi učenci. Ohranjene so fotografije dijakov Srednje elektrotehniške šole v Ljubljani. S katerimi besedami so izrazili navdušenje nad samostojno in neodvisno Slovenijo?

(Foto: Tone Stojko, fototeka Muzeja novejšje zgodovine Slovenije.)

9. Pomemben dokument, ki je nagovarjal vse volivce k udeležbi na plebiscitu ter h glasovanju za samostojno in neodvisno Slovenijo, je *Sporazum o skupnem nastopu*, ki so ga podpisali voditelji tedanjih političnih strank.

Ljubljana, 6. december 1990

Klub delegatov narodnostne skupnosti
 Klub neodvisnih poslancev
 Liberalno demokratična stranka
 Liberalna stranka
 Slovenska demokratična zveza
 Slovenska kmečka zveza
 Slovenski krščanski demokrati
 Socialistična stranka Slovenije
 Stranka demokratične prenovе
 Zeleni Slovenije
 Socialdemokratska stranka Slovenije

Robert Kodelj
Oprediljen
Goob
Gellus
Šušter
Benčina
Ljiljana Bregar
Stimac
ALJ Jofa
Primož Glavan
Jozica P. ...

(Vir: Arhiv Državnega zbora RS, fond Skupščina Slovenije, šk. 5, št. zadeve: 000–01/90–3, I. mapa.)

Pomembno je tudi določilo *Sporazuma o skupnem nastopu*, ki pravi:

Vse politične stranke in skupine se zavezujejo, da bodo pri pripravi in izvedbi plebiscita delovale sporazumno in usklajeno. Za čim višjo udeležbo in pozitivno opredelitev državljanov bodo zastavile ves svoj politični vpliv in ugled. Politične stranke in poslanske skupine bodo štete za skupni uspeh vseh strank in skupin, če bo za samostojno in neodvisno Slovenijo glasovala večina vseh volilnih upravičencev.

(Vir: Arhiv Državnega zbora RS, fond Skupščina Slovenije, šk. 5, št. zadeve: 000–01/90–3, I. mapa.)

Zakaj je ta sporazum pomemben za plebiscit?

Zapiši imena voditeljev in strank, ki so sestavljale Demosovo vlado:

Ime stranke:	Ime in priimek voditelja stranke:

Glasovanje

10. a. Na spletu poišči fotografijo volišča in opiši, kakšen je bil volilni postopek (namig: glej portal www.zbralismopogum.si – Plebiscit) Zakaj je bilo pomembno natančno opredeliti volilni postopek?

b. Zakaj je bila plebiscitna odločitev za samostojno in neodvisno Slovenijo dobra odločitev? Odgovor utemelji.

11. Oddanih je bilo tudi nekaj neveljavnih glasovnic. Oglej si sliko ene takšnih glasovnic na delovnem listu in odgovori na vprašanja.

(Vir: Arhiv RS, AS 1210, Zbirka Plebiscit 1990, šk. 530.)

a. Kaj je želel/želela volivec oz. volivka s takšno glasovnico sporočiti?

b. Ali meniš, da je takšno dejanje odgovorno ali neodgovorno za delovanje parlamentarnega demokratičnega sistema? Odgovor utemelji.

12. V času plebiscita smo začeli v Sloveniji uporabljati prve računalnike. Za potrebe plebiscita je bil izdelan tudi poseben računalniški program *Plebiscit*. Na spletu poiščite informacije o tem programu in ga primerjajte z enim od današnjih računalniških programov ter se o razlikah pogovorite s profesorjem informatike. Namig – glejte povezavo <http://arsq.gov.si/query/Files/9/D45196.pdf>

Tretja faza: Po plebiscitu

Objava rezultatov

13. Rezultati plebiscita so bili objavljeni 26. decembra 1990. Slovesnost ob razglasitvi rezultatov je obsegala zasedanje Skupščine in slavlje na Prešernovem trgu v Ljubljani. Skupni rezultat je bil 88,5 odstotka za samostojno in neodvisno Slovenijo ob 93-odstotni volilni udeležbi.

Slavlje na Prešernovem trgu

(Foto: Tone Stojko, fototeka Muzeja novejšje zgodovine Slovenije.)

a. S pomočjo fotografij slavlja in veselja ljudi ob razglasitvi rezultatov plebiscita na Prešernovem trgu lahko podoživiš vzdušje tega obdobja (dodatne fotografije lahko poiščeš na portalu www.zbralismopogum.si). S sošolkami in sošolci preverite, ali znate slovensko himno, tako da jo zapojete.

b. Preveri še svoje znanje o drugih dveh državnih simbolih:

*barve slovenske zastave si sledijo v zaporedju:

*pojasni simboliko slovenskega grba:

(Namig: v primeru, da nisi prepričan, da poznaš državne simbole, preberi 6. člen Ustave Republike Slovenije na povezavi: <https://zakonodaja.com/ustava/urs/6-clen>).

14. Državno vodstvo in Skupščina sta prejela številne čestitke. Pomagaj si s sliko na delovnem listu ter preberi nekaj zanimivih čestitk na spletu (namig: glej portal www.zbralismopogum.si – Plebiscit).

Kdo vse se je veselil uspeha plebiscita za slovensko samostojnost in neodvisnost?

(Vir: Arhiv RS, AS 2057, Urad Vlade RS za informiranje, šk. 84. Arhiv Državnega zbora RS, fond Skupščina SR Slovenije, šk. 5, št. zadeve: 000-01/90-3.)

Denarništvo

15. a. V Sloveniji smo v zadnjih 20 letih večkrat menjali denar/valute. Oglej si slike valut in nato dopolni razpredelnico.

Jugoslovanski dinar do 1990

Vrednostni boni Banke Slovenije 1991–1992

Tolarji Banke Slovenije 1991–2007

Evro od 2007

(Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenski_tolar (21. 9. 2020) in Numizmatični kabinet Narodnega muzeja Slovenije.)

Obdobje:	Denar:	Ime denarja v vrednosti ene stotine:
Do leta 1990 so bili v uporabi:		para
V letih 1991 in 1992 so bili nekaj časa v uporabi:		vrednostni bon
Med letoma 1991 in 2007 so bili v uporabi:		
Od leta 2007 so v uporabi:		

b. Zakaj si je Slovenija prizadevala vpeljati svojo valuto?

Vprašanja za povzemanje in globlje razumevanje:

- S pomočjo predznanja povzemi in pojasni ukrepe Demosove vlade, ki so pripeljali do samostojne države.

- Zakaj se je bilo pri uresničitvi pravice slovenskega naroda do samoodločbe pomembno držati zakonodajno-ustavnih postopkov ter podlag in mednarodnih listin, ki so urejale človekove pravice in odnose med narodi?

☞ Na prizadevanja Slovencev za samostojno in neodvisno Slovenijo nas spominjajo trije prazniki. K ustreznemu datumu zapiši ime praznika in s katerim dogodkom pri prizadevanjih za slovensko samostojnost je povezan:

Datum	Ime praznika	Dogodek, povezan s prizadevanji za slovensko samostojnost
26. december		
25. junij		
25. oktober		

Listek za samovrednotenje znanja o plebiscitu za samostojnost in neodvisnost RS

Dve stvari, ki sem se jih v zvezi s plebiscitom naučil/naučila:

*

*

Vprašanje, ki se mi v zvezi s plebiscitom poraja:

?